

El cos té les seves raons

Propostes de l'escola per fer cas a aquestes raons

Meritxell Bernàs – Iolanda Vives

(article publicat en la revista Aula ed. Graó n° 122)

“Ésser és no deixar mai de néixer”...

“Els nostres cossos som nosaltres mateixos.

Som allò que semblen ser.

La nostra aparença és la nostra manera de ser.”

Introducció raonable

El títol d'aquest treball és el títol d'un llibre de Thérèse Bertherat i Carol Bernstein que a partir de premisses tretes de tècniques d'anti-gimnàstica basades en el mètode Mézières i en Alexander Lowen, intenten portar-nos a “fer un viatge a repèl a través del temps de la nostra vida i retrobar el nostre cos veritable, harmoniós, equilibrat i autònom”.(1)

El cós té les seves raons, ens ha servit per adonar-nos de que li podem fer cas preventivament abans de tenir-li que fer cas curant, sobretot, reforçat per l'acabament d'aquest 2on. trimestre terriblement llarg i carregat feixugament d'aconteixements tant desestabilitzants.

*L'educació ha de tenir molt de preventiva doncs **acompanyem** als infants i a les seves famílies durant un temps primari, constant i ampli; un temps on els nens i les nenes realitzen els passos per anar-se convertint en persones, en éssers humans madurs i únics capaços de viure plena, lliure i autònomament.*

L'escola educativament parlant, té o ha de tenir, eines i possibilitats per **detectar** que "el procés de convertir-se en persona" (2) on l'infant està imbuït des de que neix sigui el més harmoniós possible.

Per aquestes raons ens hem plantejat en aquest article poder-vos oferir propostes, que des del punt de vista del treball psicomotor i corporal siguin facilitadores i bases pels aprenentatges.

Ressaltant aquest aspecte de **procés**, hem elegit fer un recorregut metodològic de com treballar des de la via del cos dels 0 als 12 anys, període on els infants desenvolupen al màxim les seves potencialitats, capacitats i limitacions innates, molt influenciades per l'entorn i on absorbeixen com esponges les propostes estimulants, siguin les que siguin, que els hi oferim com a membres d'aquests entorns propers i envolupants: la família i l'escola.

Justificació activadora

Tothom que conegui sobre **l'evolució madurativa i neurològica** del nen i de la nena no pot dubtar de la importància de la psicomotricitat en el primer i segon cicle de l'educació infantil. És un element dinamitzador, consolidador, que facilita els processos de descoberta i assimilació que corresponen als infants d'aquestes edats, alhora que respecta i fomenta la comunicació i l'evolució des del mitjà que els hi és més proper: el llenguatge corporal, gestual, mimètic, molt impregnat del seu món emocional i fantasmàtic.

Partim d'una filosofia humanística, holística i integradora que entén la persona com ésser únic i original: el nen i la nena, que es relaciona de manera global amb el món que l'envolta. Un ésser considerat una unitat que funciona per l'interacció de tots els seus aspectes: bio-afectivo-cognitivo-motriu-socio-cultural i espiritual.

Aquest treball es fa des de l'acció espontània, el moviment, el cos i l'activitat lúdica per tal de securitzar i reforçar la identitat i l'estabilitat emocional i reactivant, des d'ací, les bases sensoriomotores que possibiliten l'adquisició dels processos cognitius i d'aprenentatge, així com la seva capacitat de relació i sociabilització.

Una acció que implica tota la seva persona: la seva afectivitat i emocions, el seu pensament i cognició, el seu cos i motricitat, la seva capacitat de relació i sociabilitat en un món cultural regit per valors, creences i actituds.

Estabilitat emocional sostenidora dels processos psicològics que poden ser motor o fre del desenvolupament i adquisició d'aprenentatges.

Quantes vegades ens hem trobat infants que no segueixen amb facilitat i amb forces irregularitats les dinàmiques d'aprenentatge però estem convençuts de les seves capacitats i que per tant són degudes a altres motius més lligats a bloqueigs i inestabilitat emocionals que també pertorben la seva vida de relació familiar i escolar.

Aquests pilars que sostindran la construcció de tota la xarxa de llenguatges més complexes: abstractes, simbòlics, reglats que seguiran permeten a l'infant desenvolupar i expressar tot el seu potencial.

En els infants, estructurar la dimensió corporal permet estructurar les altres dimensions.

Orientacions per agafar-les al vol

*Les idees que hem anat exposant, i que seran un continu en el nostre treball, ens permet fer una lectura entre línies de que valorem més el procés que el resultat, és a dir, no tant el què, com el **cóm**, per deduir el per què.*

Això ens exigeix de dosis de respecte, flexibilitat i coherència.

Tot plegat per subratllar trets ja definits en la nostra reforma educativa que defineixen el protagonisme del nen/a en el seu procés de creixement, el nostre rol educatiu d'acollidors, facilitadors i acompanyadors i el paper integrador i de coherència de l'escola envers aquests plantejaments.

Si partim que l'escola és un context relacional, un sistema de comunicacions podrem entendre que hauríem de ser capaços de recollir les idees i els pensaments dels nens i a partir d'aquí anar construint **conjuntament** els projectes que es van construint des de la quotidianitat de l'escola. Projectes que integrin els diferents llenguatges expressius: corporal, plàstic, verbal, musical, científic; es tracta d'una actitud globalitzadora, de projectes que promoguin una vivència global en el nen/a i també en el mestre.

Parlem "**d'actituds viscudes**" i no tant "**d'actituds ensenyades**", mobilitzar actituds des de la dimensió corporal i expressiva és un element molt potent per obrir portes a l'aprenentatge. Una actitud d'aprenentatge que ens portarà cap al desenvolupament i el creixement personal.

Si el protagonista és l'infant, nosaltres, els adults, hem d'adoptar un paper atent, sensible, observador, quasi servicial, perquè a partir de les seves iniciatives i necessitats es transformin en grans obres.

Cal però tenir en compte que el camí dels projectes el fem plegats nens i mestres, **la nostra pròpia transformació va sempre acompanyada per la transformació de l'altre i sovint en els mestres ens fa por entrar en aquests processos de canvi**. És sovint un procés amb dosis importants de sorpreses, i imprevistos, en saber l'inici però no saber cap a on s'orientarà o quin final tindrà, així doncs l'accent recau en veure quines portes o possibilitats oferim i ens ofereixen, en el saber viure amb la fascinant i creativa incertesa que ens ofereix la nostra feina.

Ubicacions materials i d'altres estils

Aquest títol ens porta a pensar en tot allò que voldríem i no tenim o en allò que ja tenim i no utilitzem: no hi cap escola que no tingui integrat en el seu projecte curricular de centre, bé com a àrees de coneixement o bé com a eixos transversals el treball dels diferents llenguatges. No hi ha cap mestre que no tingui clar que un nen és un ésser d'acció: mogut, parlador, inquiet, impacient...No hi ha cap nen que pugui prescindir de l'adult i fer la seva: som un referent per imitar i també per contrastar-se.

Posem en ordre les coses que vol dir: hem de prioritzar; si creiem que l'acció del nen/a ha de donar pas al seu pensament caldrà oferir-li els mecanismes i els recursos per aconseguir-ho, si creiem que la nostra tasca com a mestres s'ha d'alimentar d'aquest desig i plaer d'acció que sent el nen/a haurem de saber arrancar des d'allà per anar cap els nostres objectius educatius i no esperar que el nen/a arribi a nosaltres fent malabarismes. Si això és així, creiem possible reivindicar a l'escola recursos i personal per aquestes propostes, dotació de tot tipus: espais, temps, materials i persones per portar-ho a terme. Espai físic acollidor, seguritzant, garant d'una activitat enriquidora; temps definit, fixa i cohesionat amb la resta d'activitats; materials específics, no figuratius, diversificats que facilitin tant les activitats corporals com les de creació; persones implicades des de les tutories com des de les especialitats amb un sentit comunitari de l'aprenentatge.

Metodologia amb certes dosis de màgia

Com amb una poció secreta són diverses les situacions que poden ser generadores de **projectes de treball corporal i expressiu**, cal però estar prou sensible a escoltar-les: el gest de sorpresa d'un infant a l'hora de saltar, l'emoció causada per un contacte, però també situacions que ens provenen de l'exterior; l'exposició d'un artista que presenta el seu treball d'escultura o pintura, el concepte d'espai que escultors, ballarins o coreògrafs ens poden explicar, un espectacle que ens situa en paisatges visuals o sons diferents,...

L'escolta com a actitud fonamental del mestre i com a actitud generadora de projectes. **L'escolta activa**, ens situa en el paper d'observadors, acol·lidors d'interrogants i propostes,...ens reclama la interpretació d'un gest, d'una mirada, d'una dinàmica de grup que ens fa pensar anar cap a un costat o cap a un altre. És de fet, entrar en una determinada dinàmica de **"fer i construir escola"** entesa des de la formació de la persona, entesa des del procés que fa cada un dels mestres i cada un dels infants. Un procés que comença a Educació Infantil i es va desenvolupant fins a arribar al darrer curs de la Primària ens convida a iniciar un camí on la responsabilitat i el compromís envers les propostes i projectes recau progressivament en el grup-classe. Creure en aquest compromís és creure en cada un dels nens i nenes del grup i creure en el que fan, el que diuen, el que pensen,...i fer de tot això les peces d'un engranatge generador de creativitat, de misteri, de transformació, de creació, de transgressió,...per arribar satisfactòriament a aquest projecte de construcció de cada persona.

Projectes d'investigació en base al propi cos (investigació interna), és un procés individual però també de recerca en grup. És una recerca en base a la relació que estableix cada nen/a amb ell mateix però també la recerca que estableix en base a la relació amb l'exterior (amb els altres, amb l'espai, amb els materials,...). És de fet, un procés creatiu entès com a un reinventar-se constantment.

Des de la repetició i imitació dels dracs de Sant Jordi de tota la classe dels nens de dos anys o el relat d'una història de pirates durant el joc de nens i nenes de cinc anys a descobrir una pintura d'un artista conegut o bé d'un company/a pot resultar l'inici d'un projecte que ens pot portar a observar i conèixer els detalls i els elements d'aquella obra per després convertir-nos nosaltres mateixos en algun dels elements que hi apareixen, representar aquella taca de color i fins i tot fer entrar el quadre en moviment mitjançant una música o una improvisació musical.

Creure en la possibilitat de descobrir en una acció, en el joc, en el dibuix, en un quadre si ens sembla alegre, trist, colèric, poruc...entrar en el món emotiu i afectiu de cadascú i compartir-lo.

Cal respectar que primer hi ha una fase projectual presa de l'experimentació, la investigació, els canvis que el nen/a canalitza via corporal per després expressar en forma de moviment, de creació plàstica,...

*La defensa de l'**acció** i del moviment com a mitjans que utilitza l'infant per saber qui és i la relació que estableix amb el món intern i extern i del **joc** com a forma natural d'aprenentatge entren a formar part aquí d'un dels eixos principals del que seria el projecte de treball corporal d'una escola.*

Procés compensador

No creure en la linealitat del desenvolupament ni de la forma d'aprendre ens obliga a no posar un seguit d'objectius, estratègies ni maneres d'intervenció.

Aquest esquema l'heu de llegir de forma vertical per cada edat: objectius, edat cronològica, estratègies, intervenció però sobretot de forma horitzontal, cercant les relacions i encadenaments que es donen per acumulació d'experiències i maduració: unes donen les següents.

Constatem en les sessions que, fins i tot els grans han de començar per moments d'experimentació i pulsionalitat per arribar a la realització de projectes ben sofisticats.

EVOLUTIVA I ACCIONS

Intuïció → experiències i vivències ← aprenentatge

*Improvisació
Creativitat*

*tècniques
estratègies*

Nivell maduratiu: *esquema corporal, coordinació, equilibració, orientació espacial-temporal, organització perceptiva, lateralitat,...*

...seriació, classificació, associació, discriminació, anàlisi, síntesi, deducció, hipòtesi...

Cada acció és prioritària en una edat i base de les posteriors, per tant s'acumulen

0 →	3 →	6 / 8 →	12 / 14 anys →
seguretat profunda	sensoriomotriu	sociomotrius	Sociomotrius i esportives
<u>Moviments horitzontals (en actiu i en passiu)</u> Pressions apoios/flexions Arrossegaments Lliscaments-reptació balanceig Volteig Deslliçaments, <u>gateig</u> rastreig	<u>Desplaçaments verticals(actiu-passiu)</u> Caminar: laterals, davant/darrera correr Pujar, baixar Trepar, rrelliscar, grimpar arrastres Salt: →caiguda / equilibris: Desequilibris – reequilibris Girs, piruetes	<u>Habilitats i competències</u> <u>Esfort i resistència</u> circuits Gimnasia esportiva <u>jocs normatius</u> Esports Malabars Acrobàcies + tècniques	Escoles esportives Tècniques corporals, energètiques, de relaxació, entrenaments
contrastos continuo-discontin quiet-mogut ràpid-lent entrar-sortir agrupar-dispersar pressionar-estirar pujar-baixar.... tapar-destapar <u>aparèixer i desaparèixer</u> atrapar-ser atrapat <u>persecusions</u>	Joe simbòlic És expressió dels temes psicològics: devoració, poder, dependència, models ideals personatges	Construccions Rols-personatjes Sociabilització Històries narratives: fantasia realitat herois	Dramatització Ombres xineses Clowns Contrastos però: - acords/oposició - individual/grup - passiu/actiu
Re-presentació Imatge corporal cançó, conte, música: ritmes, sons percussió reagrupament dels nens	→ Segons el contingut de sessió pintura, dibuix, plastelina, construccions, música...	→ Llenguatges: escriptura, diàleg fang, invents, historia, narració...	→ art, creacions escriptura tema històric...

Marc de referència per reconstruir

Aquestes propostes que ara os indiquem i que són exemples de moltes que podrien constar, no deixen de ser un homenatge als companys i a les companyes que dediquen la seva feina a aquesta manera de fer educació.

Les hem dividit en tres diferents marcs perquè el nen i la nena en el seu procés tenen sempre un cos però viscut i referit de diferent manera i per tant nosaltres som qui hem d'adaptar la metodologia a les diverses necessitats

Marc referent 0-3

“En aquestes edats els nens i les nenes investeixen els espais, els objectes de forma afectiva; primer, indiferenciant-se o prolongant-se en ells – per això els jocs de seguretat profunda els ajuden a percebre's corporalment i a no confondre's amb el material -; després, l'espai es converteix en un lloc on elaboren el món de les distàncies i alternances (a prop/lluny, separat/junt,...); més tard, l'espai pren un sentit de percepció sensorio-motora.” (3)

A LA CONQUESTA DEL MÓN

En aquestes edats, més encara que en qualsevol altra, tenim de fer atenció a equilibrar força les nostres propostes per poder permetre als infants ser protagonistes del seu procés. De psicomotricitat són ells els especialistes i nosaltres hem de ser qui pugui ordenar, enriquir, completar el seu recorregut. Per tant, la nostra intervenció serà més indirecta i pre o post activitat (com en el joc heurístic) que en la sessió concreta.

Intervindrem organitzant un espai i una materials engrescadors de la seva activitat que segueix força el desenvolupament motor. Espais i materials per contrast: ple/buit, central/perifèric, tou/dur, fixa/mòbil, petit/gran,

conegut/novedòs senzill/difícil... No tindrem pressa de canvi ni de evitar les repeticions per nosaltres quasi avorrides per ells motor d'aprenentatge. Gaudirem amb ells de les seves exploracions i accions i del progressiu ajust en les seves postures, en la reapropiació que fan de tot el que troben. Les accions que hem de facilitar, que no obligar, són ja exposades en l'esquema anterior i es refereixen a totes les possibilitats sensoriomotors abans de les accions complexes després de l'adquisició del salt i l'utilització de les articulacions.

Marc referent 3- 6/7

"Utilitzem el terme totalitat corporal per significar aquesta manera de relació dialèctica entre els dos pols: el cos entès com una funció, com un instrument, com esquema corporal; i el cos entès com imatge. Una imatge que es connecta i es manifesta a través de les emocions, la pulsó, el desig i que necessàriament s'ha de vehiculitzar a través de la funcionalitat i instrumentalitat del cos. Són dos pols, per tant, d'una unitat indissoluble" (4)
ANEM A MOTRI !!

L'objectiu general de la pràctica psicomotriu el podríem definir com "el procés cap a una realitat corporal integrada" i aquesta te que veure amb situacions de l'evolució i la maduració psicomotriu, per tant es donen amb aquest mateix ordre encara que amb disponibilitat per ajustar a nens/es o a grup concrets. (5)

Les descriurem afegint el tipus d'activitats més adients per reforçar-les:

- *Situacions de plaer sensoriomotor viscudes a partir de les sensacions propioceptives:*

impulsibilitat i descàrrega pressions, confrontacions, destrucció amb material tou i gran, oposició

*seguretat profunda: jocs tònico-emocionals i presimbòlics
moviments primaris i horitzontals, jocs de contrast, persecució,
amagar-se*

*maternatge sosteniment i contenció, balanceig, activitats en
passivitat, massatge*

*sensoriomotricitat i sociomotricitat moviments en vertical,
equilibri-desequilibri-reequilibri o caiguda, salt, trepar, competència i
habilitats, precisió*

*joc simbòlic i de rols... incorporació del món extern i fantasia,
personatges, construcció simbòlica*

- *Situacions de representació que privilegien l'expressió a través de la
plàstica: dibuix i pintura*

Modelatge fang, plastilina, pastes

Construcció fustes, legos, Knex, meccano

Paraula verbal i/o escrita i elaboració de textos

Jocs socials dominó, trumbling, tangram, pals xinesos

Música percussió, audicions, cançons

Tècniques de dramatització...titelles, ninos, històries, contes

*Afegir que en aquestes edats la dinàmica del grup i les necessitats de
convivència són tant necessàries i treballades com els coneixements en sí
mateixos.*

Marc referent 8/9 -12

*En aquesta franja d'edat els projectes i les propostes que s'hi desenvolupen
es sostenen sota el valor del grup i de les relacions que s'estableixen entre
els seus membres,és també un moment on l'entorn, l'exterior, el món de la
cultura, d'allò que també passa fora de l'escola i fins i tot lluny d'on vivim és
una font important de curiositat i desig de conèixer. Així doncs la musicalitat*

de l'obra de Kandinsky, el misteri i la por de l'obra de Joan Ponç, l'impacte d'un cartell publicitari, els materials, les olors i el tacte de l'obra d'en Guinovart ens poden fer pensar en camins per on transitar.

EL DIÀLEG AMB LA PINTURA

Establir lligams amb una pintura o amb l'obra d'un pintor pot ser un element de seducció envers el nen/a, envers al grup o envers nosaltres mateixos. Però la contemplació de l'art en el nen no s'acaba en el mirar, hi ha també el desig d'acció. Promoure el plaer de mirar en veu alta, ens fa pensar en el plaer i el desig de fer. Entrar a formar part d'una pintura, transformar el cos d'un company/a amb un quadre, amb una obra, ...entendre la pintura com a una manifestació del món intern de qui la pinta, ens permet escriure paraules amb formes, signes, taques, violències o harmonies de color. Establir relacions entre el traç i el gest, entre el color i el moviment, entre la línia i l'equilibri, ...creant espais pictòrics dins la sala, transformant l'espai en museus interactius d'acció i de creació simultanis.

Propostes com definir i explicar amb el moviment les diferents qualitats del traç amb el pinzell, la força, la suavitat, l'accent, l'ondulació, ...poden crear processos molt interessants d'investigació i d'observació entre companys/es, entre trajectòries mòbils dels objectes.

LA POÈTICA DEL COS

Cada un de nosaltres i les relacions dels cos a cos : el meu cos, el cos de l'altre, el cos dels objectes, ... poden generar estímuls per la creació poètica. El llenguatge del cos amb el llenguatge de les paraules i amb el llenguatge dels objectes ens ofereix un ventall de possibilitats molt ampli. Convertir les accions en paraules i les paraules en accions per jugar amb totes elles, per relacionar-les, ordenar-les i tornar-les a desordenar, ...és entrar en el joc del poeta. Fer de les accions de tot un grup un poema, que es mou, que té uns

ritmes, unes pauses, uns silencis, uns contrastos, un salt que és un accent,...generar vivències des de la poètica gestual en l'expressió d'emocions, idees i accions. Experimentar la creació col·lectiva alliberant-se del poder de les paraules i creure en l'escolta d'un mateix i de l'altre per tal d'aconseguir-ho.

COS – OBJECTE. LA TRANSFORMACIÓ CAP A L' ESCULTURA.

La postura del cos ens evoca sovint a parlar de to, d'equilibri, de presència,... l'actitud de mirar el cos estàtic de l'altre ens condueix a dos vessants diferents : la de veure i la de sentir. En la de veure el pes recau en l'estructura física que ens explica aquell cos (el nostre o el de l'altre), en la de sentir obrim portes a l'emoció, aquella mà apretada, aquella esquena llarga i projectada, ...ens pot desvetllar sentiments i afectes, ens pot portar a descobrir alguna cosa d'aquell company o companya de classe que fa tants anys que coneixem. Conèixer i descobrir el propi cos i el cos de l'altre és un procés llarg i lent i oc constantment se'ns plantegen nous reptes.

Transformar el propi cos i el cos de l'altre amb obra escultòrica és una proposta de treball molt interessant, la relació d'escolta, i de respecte que s'estableix entre l'escultura i l'escultor manté i crea un clima relacional amb una qualitat molt alta. Les connexions que s'estableixen en aquest tipus de relacions mitjançant el treball corporal i expressiu són una font molt potent d'aprenentatge en grup, descobrir i considerar l'altre, no només com a company d'aprenentatge sinó també com a font d'aprenentatge.

DINS LES INSTAL·LACIONS

El concepte d'instal·lació dins del món de l'art ens situa en espais transformats on l'autor busca la vinculació entre l'obra i l'espectador. Entrar en un espai que ja d'entrada ens diu coses o ens predisposa a l'acció, a la creació pot resultar una proposta de treball molt rica i alhora molt global.

Aquesta atenció a la globalitat que permet el treball mitjançant les instal·lacions ens recorda a la globalitat que tant parlem quan ens referim al concepte de cos. Així doncs que projectar espais on el cos s'hi pugui vincular des de totes les seves possibles manifestacions pot generar múltiples vivències a nivell corporal i expressiu. Transformar un espai – sala en una ciutat imaginària, un bosc, una fàbrica o un espai de foscor i llum que ens permet alhora actuar, dirigir el nostre moviment per transformar de nou l'espai, per construir aquella instal·lació,...ens permet parlar també d'instal·lacions vives, dinàmiques que segueixen processos de transformació i reinvenió contínuament.

Les instal·lacions són una proposta que aposta clarament per la creació col·lectiva, cal creure en el poder del grup en la vivència col·lectiva també del fet artístic. En aquesta vivència col·lectiva s'hi mouen molts processos que ens ajuden a fer una passa més en el creixement i la construcció de la identitat del grup.

CONNEXIONS AMB ELS MATERIALS

La relació del cos amb l'exterior, i concretament amb el món dels objectes, dels materials, ens aporta també diverses possibilitats de treball corporal. L'interés que té el nen/a pel món que l'envolta, aquesta actitud d'investigació encuriosida per les formes, els colors, les textures,...ens convida a creure en propostes on a partir del material es generin processos d'experimentació i recerca en base a la relació que hi establím. Les qualitats tàctils del fang, la pintura, la palla, la terra, el plàstic,...ens aporten una experiència sensorial molt rica. Si creiem aquí en la implicació de tot el cos en aquesta experiència ampliém llavors també totes les possibilitats d'acció, de transformació del cos amb la relació amb el material, de creació amb el material sobre el cos,...

LES "PERFORMANCES"

Les performances és un concepte molt utilitzat en el món de l'art contemporani, la interrelació de diferents manifestacions artístiques; el teatre i la dansa, la música i la pintura,...ens han portat a ampliar l'experimentació artística cap a noves formes de creació. Les performances defineixen bàsicament un procés de creació i de transformació creativa així doncs que poden arribar a ser un element fantàstic a l'hora de desenvolupar projectes on l'acció i la creació vagin totalment enllaçats. Sovint en la darrera part d'una sessió de treball corporal parlem del moment de la representació però què passa si oferim la possibilitat al nen/a d'actuar i crear alhora, què passa quan l'acció és també creació? Aquí és on les performances ens poden aportar aquest element transgressor, cal que la creativitat vagi acompanyada de transgressió, ser capaç d'actuar i de transformar la matèria, l'objecte o a nosaltres mateixos requereix dosis de transgressió. Formar part d'una obra que es va construint en i entre tots pot resultar una experiència altament gratificant i formativa per un grup-classe. La projecció d'aquesta obra, la definició d'una determinada estètica, tenir en compte la presència de cada un i de tots a la vegada...són processos que ha de seguir un grup per tal d'aconseguir-ho.

PAISATGES SONORS

Crear un ambient, cercar amb la música un clima o una atmosfera determinada i poder-la relacionar amb imatges que ens hi aboquin ,ens traslladin a paisatges propers o llunyans, que ens situïn dins del caos d'una ciutat o en la tranquil·litat de la sabana africana pot motivar també projectes i propostes interessants.

El paisatge sonor ens evoca a una història, un relat on a través dels personatges, dels símbols, de les imatges el nen/a pot anar reformulant, modificant, relacionant-se mitjançant el joc i l'acció i anar posant paraules i

dotant de valor les pròpies accions amb l'ajuda del mestre. Ajudar mitjançant la narració a donar sentit a les coses que li succeeixen, els nens que tenen una estructura narrativa molt forta són sovint nens que se'ls ha ajudat en aquest procés de metacognició, de reflexió sobre el procés que han fet, trobar els personatges, la seqüència, ... la narració augmenta en quantitat però sobretot en qualitat. L'estructura d'acció d'aquests infants també treu beneficis d'aquesta narració.

RELACIONS AMB L'ESPAI

L'espai és un element clau en el treball corporal, els límits corporals, l'espai que ocupa el cos, l'espai propi i l'espai de l'altre, ... ocupar o desocupar l'espai, dibuixar amb el cos a l'espai, penetrar amb el gest, transformar un espai mitjançant una instal·lació, ... El concepte d'espai és recurrent en moltes de les propostes que poden desenvolupar-se, fer-ne d'aquesta idea conscients als nens pot resultar també un estímul interessant. És d'aquesta manera com poden sorgir propostes de creació de nous espais i de transformació d'espais amb el propi cos i amb els objectes. El moviment es descriu en l'espai com un temps que passa per donar lloc a un altre moviment, el nou esborra l'anterior, però l'espai ja no torna a ser el mateix. El cos, el moviment i l'acció necessiten l'espai per mostrar-se al igual que per exemple l'escultura necessita d'aquest espai per ser reconeguda, per reconèixer les seves línies, els seus buits, els seus angles, ...

Per concloure i a modus d'epitafi ens ha agradat trobar aquesta idea dita per en Galileo Galilei i que reflexa profundament la nostra postura expressada en aquest treball:

*“ No puedes enseñar a nadie nada,
sólo puedes ayudarla a descubrirlo...por sí misma.”*

Bibliografia per passar-hi una estona

(1) Bertherat Th. Bernstein C. *El cos té les seves raons la llar del llibre* (1987)

(2) Rogers C. *El proceso de convertirse en persona* Paidós (1986)

(3) López C. Manchado S. *Entre líneas nº1* (1997)

(4) Rota, J. *Entre líneas nº0* (1996)

(5) Arnaiz, P.; Rabadán, M; Vives, I. (2001). *La psicomotricidad en la escuela : una práctica preventiva y educativa*. Málaga, Ed. Aljibe

Bosch, E. (1998). *El plaer de mirar*. Barcelona, Ed. Actar

Ibañez, E. (2002). *Coses de l'art i de la vida*. Lleida, Ed. Pagès

Aberastury, A. *El niño y sus juegos* Ed. Paidós

Savater, F. *El valor de educar* Ed. Ariel Barcelona (1997)